

POSTANOWIENIE

22 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzczak

na posiedzeniu niejawnym 22 marca 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa M.C. i A.C.

przeciwko Bank AG w W.

o ustalenie,

na skutek skargi kasacyjnej Bank AG w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku

z 12 października 2022 r., I ACa 679/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. obciąża pozwaną kosztami postępowania kasacyjnego, pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.**

(K.G.)

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przepis ten odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej, będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującym od

orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania sądowego, w którym sąd pierwszej i drugiej instancji dysponuje pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności o charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych).

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca Bank AG w W. powołała się na potrzebę wykładni art. 4 ust. 2 i art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. WE L 95, s. 29), art. 65 k.c., art. 354 k.c., art. 358 § 2 k.c., art. 385¹ § 1 i 2 k.c., art. 385² k.c., art. 69 ust. 3 pr. bank. i art. 189 k.p.c. Wskazała również na występujące w sprawie istotne zagadnienia prawne, dotyczące, po pierwsze, zasadności przyjęcia nieważności umowy kredytu powiązanej z walutą obcą na skutek uznania za abuzywne „klausul spreadowych”, nieokreślających głównego przedmiotu umowy, po drugie, możliwości odwołania się w celu określenia oprocentowania kredytu powiązanego z walutą obcą – po stwierdzeniu abuzywności klauzul indeksacyjnych – do stawki WIBOR, skoro w umowie stawka ta występuje, i - po trzecie - zasadności kwalifikowania umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego jako kredytu udzielonego w złotych polskich.

Powołanie się na istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on precedensowy (nowy) charakter lub znaczenie dla rozwoju prawa. Problem ten powinien odnosić się do konkretnych przepisów prawa i zostać ujęty w sposób abstrakcyjny, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą; konieczne jest przy tym wskazanie argumentów, które prowadzą do jego rozbieżnych ocen (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, z dnia 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14).

W celu uzasadnienia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) konieczne jest natomiast wykazanie, że określony przepis prawa lub zespół tych przepisów, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w judykaturze w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08 i z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07).

Bliższa analiza wniosku nie pozwalała uznać, by w sprawie zakończonej zaskarżonym wyrokiem wystąpiły powołane przyczyny kasacyjne.

Przytoczone we wniosku zagadnienia i wątpliwości - w zestawieniu z zarzutami skargi i przedmiotem postępowania - odnosiły się do konsekwencji zawarcia w umowie kredytowej powiązanej z walutą obcą (frankiem szwajcarskim) postanowień umownych wyrażających ryzyko walutowe i odsyłających do kursu waluty obcej ustalanego przez bank przy przeliczeniu waluty obcej na złote polskie i odwrotnie. Problematyka ta nie stanowi *novum* i była wielokrotnie podejmowana w nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego w odniesieniu do zbliżonych treści umów kredytowych. Uzasadnia to skrótowe odniesienie się do motywów wniosku.

W judykaturze wyjaśniono w szczególności, że określenie wysokości należności obciążającej kredytobiorcę w umowie kredytu powiązanej z walutą obcą z odwołaniem do kursu waluty obcej ustalanego jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów jego oznaczania, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron umowy kredytu. W konsekwencji postanowienia takie są niedopuszczalne jako kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, a ich bezskuteczność – niezależnie od dalszych postanowień umowy, w tym wyrażających ryzyko walutowe – może prowadzić do upadku umowy w całości (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 9 września 2022 r., II CSKP 794/22, a

także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2023 r., I CSK 3629/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo).

Klauzule spreadowe (kursowe) są zarazem ściśle związane z postanowieniami wyrażającymi ryzyko walutowe, ponieważ klauzula ryzyka walutowego nie może funkcjonować bez klauzuli określającej sposób przeliczenia zobowiązań stron w celu ustalenia ich wysokości (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, *I.W., R.W. przeciwko Bank BPH S.A.*, ECLI:EU:C:2021:341 i nawiązujący do tego stanowiska wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, a ponadto wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, z dnia 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22 i z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 sierpnia 2023 r., I CSK 4599/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo).

Wylimitowanie ryzyka kursowego, charakterystycznego dla umowy kredytu powiązanej z walutą obcą, do czego prowadziłoby dalsze wykonywanie udzielonego kredytu jako złotowego, niezależnie od sposobu ukształtowania jego oprocentowania (wskaźnik LIBOR albo – jak wskazywano we wniosku – WIBOR), jest przy tym równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, że umowę taką należałoby uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, co prowadzi do wniosku, iż po wylimitowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe i przemawia za jej całkowitą nieważnością (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr 2, poz. 20). Stanowisko to zostało podzielone w licznych późniejszych rozstrzygnięciach Sądu Najwyższego (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22, z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, OSNC-ZD 2022, nr D, poz. 45, z dnia 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, z dnia 25 maja 2023 r., II CSKP 1311/22 i z dnia 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22, a także wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 405/22, z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2022 r., I CSK 2237/22 i powołane tam dalsze orzecznictwo).

W zakresie, w jakim wniosek nawiązywał do problemu zastąpienia niedozwolonego postanowienia umownego przez odwołanie do art. 358 § 2 k.c., pomijał on zasadnicze warunki dopuszczalności tego zabiegu, który, zgodnie z utrwaloną judykaturą, może być rozważany tylko wtedy, gdyby brak zastąpienia niedozwolonego postanowienia narażał konsumenta, przez upadek umowy w całości, na szczególnie niekorzystne skutki, przy czym decydujące w tym zakresie jest zdanie konsumenta (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2022 r., I CSK 1669/22 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22 oraz przywołana tam wcześniejsza judykatura). Za podstawę do utrzymania umowy po wyeliminowaniu z niej wadliwych postanowień nie może służyć także art. 69 ust. 3 pr. bank. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2023 r., II CSKP 820/23 i z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22).

Pogląd ten koresponduje z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 16 marca 2023 r., C-6/22, *M.B.,U.B., M.B. przeciwko X S.A.*, ECLI:EU:C:2023:216, w którego sentencji stwierdzono m.in., że przepisy dyrektywy 93/13 stoją na przeszkodzie temu, by sąd krajowy po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem mógł zarządzić lukom wynikającym z usunięcia nieuczciwego warunku zawartego w tej umowie poprzez zastosowanie przepisów prawa krajowego, które mogłyby mieć zastosowanie do rozważanej umowy tylko odpowiednio lub przez analogię i które odzwierciedlają regułę obowiązującą w krajowym prawie zobowiązań. W wyroku tym przyjęto również, że sąd krajowy nie może odmówić unieważnienia umowy – jeżeli po eliminacji postanowień abuzywnych nie może ona zostać utrzymana zgodnie z przepisami prawa krajowego – jeżeli konsument w sposób wyraźny się o to zwrócił (por. w tej kwestii także niedawny wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22 i powołane tam dalsze orzecznictwo unijne). We wcześniejszym wyroku z dnia 18 listopada 2021 r., C-212/20, *M.P., B.P. przeciwko „A.”*, ECLI:EU:C:2021:934, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej jednoznacznie wykluczył natomiast dokonywanie przez sąd krajowy takiej wykładni umowy, która

zmierzałyby do łagodzenia nieuczciwego charakteru postanowienia umownego, nawet jeżeli wykładnia taka odpowiadałaby wspólnej woli stron.

W zakresie wątpliwości związanej z zasadnością kwalifikacji prawnej umów kredytu denominowanego względnie indeksowanego jako „kredytów udzielonych w złotych polskich” z wniosku nie wynikało, z jakich przyczyn kwestia ta – zdaniem skarżącej – mogłaby rzutować na wynik postępowania kasacyjnego. O tym, że art. 69 ust. 3 pr. bank. nie może stanowić podstawy utrzymania umowy, takiej jak zawarta w sprawie rozstrzygniętej zaskarżonym wyrokiem, po wyeliminowaniu z niej wadliwych postanowień, była mowa już wcześniej.

Kwestia interesu prawnego w żądaniu ustalenia prawa lub stosunku prawnego (art. 189 k.p.c.) w zestawieniu z możliwością wytoczenia powództwa o zasądzenie świadczenia była wielokrotnie podejmowana w nowszej judykaturze, także w kontekście sporów dotyczących umów kredytu powiązanych z walutą obcą. Interes ten powinien być pojmowany w sposób elastyczny, z uwzględnieniem celów, jakim odpowiada sądowa ochrona prawna, a także przedmiotowych granic prawomocności materialnej wyroku (art. 365 w związku z art. 366 k.p.c.) (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 163/22 i z dnia 20 czerwca 2022 r., II CSKP 701/22, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2023 r., I CSK 3622/22 i powołane tam orzecznictwo).

W tym stanie rzeczy wywody wniosku – w zestawieniu z przywołanym orzecznictwem unijnym oraz Sądu Najwyższego – nie ujawniały potrzeby kolejnej wypowiedzi Sądu Najwyższego w objętej nimi materii, z uwzględnieniem publicznoprawnych, ponadindywidualnych zadań skargi kasacyjnej.

Należało tym samym odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 oraz art. 98 § 1-1¹ i art. 108 § 1 w związku z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

(K.G.)

[ms]

